

Reactie op consultatie Archiefwet 2021

Vraag 1 van 4

1. Modernisering en begrippen

Met dit wetsvoorstel wordt een aantal centrale begrippen gemoderniseerd en bij de tijd gebracht, zoals met de nieuwe begrippen archiefdienst en depot (was archiefbewaarplaats en archiefruimte) en document (was archiefbescheiden). Wat vindt u hiervan? Zijn er nog andere begrippen waar u in dit verband aan denkt of die u mist?

Modernisering

Allereerst vind ik het jammer dat er geen integrale benadering is gekozen om te komen tot één Informatiewet. Ik mis de samenhang tussen de Archiefwet en andere 'informatiewetten'.

In de wet wordt gepoogd digitale invloeden te incorporeren, maar wordt tegelijkertijd vastgehouden aan kaders die van toepassing zijn op papieren archieven. Dit is bij de begrippen het geval, maar ook verderop in de wettekst. Sommige artikelen lijken alleen op papieren documenten van toepassing te zijn (zie art. 7.4 t/m 7.6 over uitlening) en soms worden papier en digitaal bijeengebracht (zie art. 4.3 t/m 4.5 over overbrenging) maar is de uitwerking vooral geënt op (de omgang met) papieren documenten.

Verder vraag ik mij af of (digitale) duurzame toegankelijkheid wordt bevorderd door verkorten van de overbrengingstermijn. Informatie op orde brengen gebeurt hopelijk ver voor de genoemde termijn van tien jaar. Daarbij werpt verkorting nieuwe beperkingen op, zoals blijkt uit de ontheffing (art. 4.5) en de grotere mate van openbaarheidsbeperkingen (art. 6.2). Dit strookt niet met de gedachte van de Archiefwet dat informatie na overbrenging meer toegankelijk zou moeten zijn dan daarvoor.

Digitale gegevens en de omgang daarmee vragen om een andere benadering dan informatie op papier. Is het mogelijk de wet te splitsen in twee delen in een deel over papieren documenten en een deel over digitale gegevens? Dit kan tot meer helderheid leiden voor de uitvoering van de wet.

Begrippen

De begrippen 'document', 'archiefdienst' en 'depot' kennen een associatie met de papieren situatie: als brief, nota enz., en als gebouw met geklimatiseerde ruimten waarin (papieren) archieven opgeslagen worden.

Door te kiezen voor het begrip 'document' wordt de huidige ruimere omschrijving beperkt. Hiermee dreigt (in ieder geval digitaal) een deel van de gegevens buiten de boot te vallen terwijl ze weldegelijk van belang zijn. Daarbij zou document (in ieder geval voor digitale gegevens) vervangen kunnen worden door het begrip 'gegevens'. Dit sluit ook meer aan bij de beoogde modernisering.

Is het begrip 'depot' houdbaar voor digitale gegevens? Ook hier lijkt de nieuwe wet te hinken op twee gedachten, maar vooral te kiezen voor de benadering vanuit de papieren archieven.

Verder vraag ik mij af waarom het begrip vervreemding apart wordt toegelicht terwijl andere begrippen, zoals vervanging en vernietiging niet nader worden uitgelegd. Wat is hier de reden voor?

Tot slot constateer ik dat het gebruik van de begrippen in de wettekst niet altijd consequent wordt toegepast: document vs. bescheiden (art. 8.4), reproducties (art. 3.2) vs. kopieën (art. 6.1) en depot vs. e-depot en digitaal depot. Als hetzelfde bedoeld wordt, dan graag ook dezelfde term gebruiken. Als dit niet het geval is, dan duidelijker het onderscheid benoemen.

2. Waarde van documenten en publieke belangen

In het wetsvoorstel zijn (onder 'waarde van documenten') de publieke belangen benoemd die richtinggevend zijn voor archiefbeheer door overheden: de uitvoering van publieke taken en de verantwoording, de rechtsvinding, onderzoek en het cultureel erfgoed. Kunt u zich hierin vinden?

Goed dat dit is opgenomen als tekst in de wet. Dit is het uitgangspunt waarom informatie bewaard moet worden. Dit geeft op het niveau van de wet al een antwoord op de waarom-vraag van het bewaren van informatie.

Vraag 2 van 4

1. Goede, geordende en toegankelijke staat en risicobenadering

Onder goede, geordende en toegankelijke staat is in dit wetsvoorstel toegevoegd, dat overheden hiertoe passende maatregelen nemen. Dit geldt ook bij vernietiging. Hiermee wordt een zgn. risicobenadering geïntroduceerd. Wat vindt u van deze benadering?

Hier lijkt aansluiting gezocht te worden met archivering *by design*. Op zich loffelijk om via de gekozen bewoording en benadering ruimte te laten, maar die ruimte ligt op een ander vlak. Bij archivering *by design* ligt het vertrekpunt eerder; nog voordat er gegevens zijn moet er al nagedacht worden over hoe gegevens uit processen duurzaam toegankelijk gemaakt worden. Daarbij moet de waarde en het belang van informatie ook vooraf worden bepaald. De risicobenadering lijkt uit te gaan van het moment dat gegevens er al zijn. Dit kan ervoor zorgen dat er een andere risicoafweging wordt gemaakt; niet met het oog op de waarde of het belang van informatie, maar vanuit een ander oogpunt.

Ook lijkt de risicobenadering haaks te staan op de artikelen over selectie en vernietiging, waar juist minder vrijblijvendheid en eigen inschatting worden toegestaan, maar meer wordt ingezet op het benoemen van de plicht tot vernietiging en ook daadwerkelijk uitvoeren ervan volgens een vast stramien dat in nadere regels wordt vastgelegd. Daarbij vragen digitale gegevens ook hier een andere aanpak dan informatie vastgelegd op papier.

2. Overbrengingstermijn

Het wetsvoorstel bepaalt dat archieven na tien in plaats van na twintig jaar dienen te worden overgebracht naar een archiefdienst. Dit moet ertoe leiden dat met name (blijvend te bewaren) digitale documenten eerder duurzaam worden beheerd en openbaar worden voor het algemene publiek. Wat vindt u van deze maatregel?

Ik vraag me af of verkorting van de overbrengingstermijn nodig is, mede met het oog op de invoering van de Woo. Daarbij lijkt overbrenging nog steeds te worden benaderd vanuit de papieren werkelijkheid: het fysiek verplaatsen van gegevens. Het verkorten van de overbrengingstermijn lijkt uit dezelfde gedachte voort te komen: proberen in te passen hoe de papieren praktijk is, maar tegelijk constateren dat dit eigenlijk voor digitale gegevens niet lukt en soms zelfs niet wenselijk/mogelijk is (zie ook art. 4.5 voor ontheffingen). Ook hier de vraag of een splitsing in de wet mogelijk is? Kan het begrip 'overbrenging' voor digitale gegevens een andere invulling krijgen dan voor papieren archieven?

Ik mis in dit verband voor digitale gegevens het beheren bij de bron, mede in het licht van de Woo.

Het betrekken van het duurzaamheidsargument bij de uitleg van de verkorting van de overbrengingstermijn bevreemd mij. Het lokt uit dat toegankelijkheid en duurzaamheid, net als in de papieren situatie, gezien worden als iets dat uitgesteld kan worden tot de overbrenging in zicht komt. Duurzaam beheer van digitale gegevens kan echter niet uitgesteld worden. De wettekst en de uitleg erbij doen bewustwording op dit punt teniet. Ervaringen met informatie op papier lijken ook hier de omgang met digitale gegevens te bepalen.

Daarbij lijkt verkorting van de overbrengingstermijn de hoeveelheid gronden voor openbaarheidsbeperkingen te laten groeien. Dit lijkt mij strijdig met de gedachte van de Archiefwet dat na overbrenging informatie meer openbaar toegankelijk moet zijn.

Vraag 3 van 4

1. Openbaarheid en openbaarheidsbeperking

Na overbrenging naar het archief zijn documenten in principe openbaar, maar overheden kunnen hieraan tijdelijke beperkingen stellen. De beperkingsgronden in de Archiefwet zijn in dit wetsvoorstel meer uitgewerkt en geharmoniseerd met de gronden, zoals opgenomen in de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Wat vindt u van deze uitwerking en de aansluiting met de gronden in de Wob?

Het opnemen van de beperkingsgronden uit de Wob lijkt, zoals hiervoor al gesteld, voort te komen uit verkorting van de overbrengingstermijn. De harmonisatie brengt meer mogelijkheden voor openbaarheidsbeperkingen met zich mee en dat is in mijn ogen niet in lijn met de gedachte van de Archiefwet. Daarbij steekt de Woo, die aanstaande is, al in op actievere openbaarmaking in een eerder stadium. Doordat het verschil in openbaarheidsbeperkingen wegvalt, is het risico aanwezig dat beperkingen die opgelegd zijn vóór overbrenging in het kader van de Woo een-op-een meegenomen worden bij overbrenging.

Verder mis ik de mogelijkheid van onderzoekers om inzage te krijgen in beperkt openbare archieven (art. 15 lid 3 Archiefwet 1995).

2. Inzagemogelijkheid

Wanneer documenten beperkt openbaar zijn, kunnen archiefdiensten op individuele basis inzage geven, afhankelijk van de aard van het verzoek en vaak onder voorwaarden. Als inzage in gehele dossiers en documenten niet mogelijk is, biedt dit wetsvoorstel een basis om informatie te verstrekken in andere vorm (bijvoorbeeld door delen van dossier en documenten af te schermen). Wat vindt u van dit gewijzigde inzageregime voor beperkt openbaar archief?

Uit oogpunt van de burger/onderzoeker prima. Dit sluit (vooruitlopend) aan bij de Woo. Wel vraagt de uitvoering meer tijd en expertise. De beoordeling en het gedeeltelijk afschermen van gegevens zal geregeld moeten worden. Ik vraag me wel af hoe de inzagemogelijkheid zich verhoudt tot de tot nu toe gehanteerde wijze van openbaarheid vanuit de Archiefwet. Die was document-gericht: een heel inventarisnummer was beperkt. Dit wordt nu informatie-gericht. Dit gaat dus ook voor de al overgebrachte (papieren) archieven gelden?

Vraag 4 van 4

1. Toezicht op overgebracht archief

Dit wetsvoorstel breidt het archiefwettelijk toezicht uit naar de overgebrachte archieven, waar het toezicht onder de Archiefwet 1995 was beperkt tot (het beheer van) de niet-overgebrachte archieven. Wat vindt u van deze uitbreiding van het toezicht en de hiervoor gegeven argumenten (onder meer digitalisering en e-depotontwikkeling)?

Toezicht op overgebrachte informatie lijkt in het kader van digitale gegevens een goed punt. Alleen door wie wordt dit toezicht uitgevoerd? Nu lijkt het erop dat de archivaris zelf hiervoor verantwoordelijk is: is dit niet de slager die zijn eigen vlees keurt? Daarbij vraag ik me af of het concept (e-)depot zoals het in deze wet benaderd wordt wel houdbaar is? Beheren bij de bron is, mede in het kader van de Woo, een alternatief. Ook voorkomt het veelvuldig gebruik van de eerder genoemde ontheffingen. Dit maakt ook het toezicht objectiever, doordat de rol van de archivaris als toezichthouder daarmee in lijn is met de niet-overgebrachte archieven.

2. Archivarissen

De aanwijzing door overheden van een archivaris is volgens dit wetsvoorstel voortaan verplicht. Het wettelijk voorgeschreven diploma daarentegen vervalt. Wat vindt u van beide maatregelen?

De verplichting vind ik een goede zaak. Dit zorgt voor meer uniformiteit en standaardisatie. Anderzijds vind ik het vervallen van de diploma-eis jammer. Het argument voor het laten vervallen van de diploma-eis lijkt voort te komen uit een schaarste van gediplomeerde archivarissen. De huidige diploma-eis maakt een deel van de vereisten aan de functie van archivaris concreet toetsbaar. De nieuwe omschrijving in de Archiefwet 2021 is voor meerderlei uitleg vatbaar is. Daarbij is de vraag hoe de vereisten worden getoetst en wie deze toetsing gaat doen? Gooit de wet op deze manier niet het kind met het badwater weg?

Artikelsgewijs

Art 1.1

Begrippen niet allen helder, zoals hierboven al aangegeven.

Art. 1.2 lid 2 onder d

Moet "opnemen" niet vervangen worden door "beheren"?

Art 2.8 lid 3 onder b

Waarom wordt de verwijzing gemaakt naar 4.4? Als informatie ter beschikking wordt gesteld aan een ander is deze dan niet per definitie niet langer nodig voor veelvuldig gebruik binnen de betreffende overheidsorganisatie?

Hoofdstuk 3

Waarom zijn selectie, vernietiging en overbrenging hier niet onder geschaard? Vallen toch ook onder "beheer"?

Art. 3.3

Vervreemding via Minister. Kan dit voor decentrale overheden niet op eenzelfde manier ingericht worden als art 4.4 lid 2? Een relatie dus met GS i.p.v. de minister?

Art. 4.5

Welke termijn wordt gehanteerd voor de ontheffing?

Art. 5.1 lid 3

Hier staat dat het NA een algemene rijksarchivaris *heeft*. Moet dit niet zijn dat het NA deze *aanwijst/aan moet wijzen*?

Artikel 5.2

Moet dit niet zijn dat de betreffende organen een archiefdienst *aanwijzen* i.p.v. dat zij *voorzien in* een archiefdienst?

En volgens mij gaat het onder a en b over de blijvend te bewaren *overgebrachte* documenten.

Art. 7.2

Als beperkingsgronden uit artikel 6.2 zich niet verzetten tegen raadpleging of gebruik, is daarmee de grond voor beperking dan niet geheel verdwenen?

Art. 7.3

Dit artikel spreekt over *informatie*. In lijn met de begripsbepalingen zou hier *documenten* moeten staan.

Art. 7.3 lid 2

Het besluit hiertoe lijkt mij niet aan de beheerder, maar aan het overheidsorgaan dat de informatie heeft overgebracht.

Art. 7.4 en 7.5

Deze artikelen lijken beide te gaan over papieren archieven. Wederom niet te vertalen naar digitale gegevens.

Art. 8.4

Verwarring over begrippen: bescheiden vs. documenten.

Art. 9.3

De archivaris gaat dus ook over toezicht op overgebrachte informatie: slager keurt dus zijn eigen vlees?

Art. 9.5

Dit artikel staat los van toezicht waar hoofdstuk 9 overgaat, maar betreft een middel voor handhaving behorend bij art. 3.4. Kan art. 9.5 niet beter opgenomen worden in art. 3.4 als 3^e lid?